

ZİMMET SUÇU (TCK m.247)

Prof. Dr. Nur CENTEL*

Öz

Zimmet suçu, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlardandır; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu m.247’de düzenlenmiştir. Bu suçta fail kamu görevlisidir. Suçun maddi unsuru zimmete geçirmedir.

Zimmete geçirme, failin görevi dolayısıyla zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü bulunduğu mal üzerinde kendisinin veya başkasının yararına olarak malikmiş gibi tasarrufta bulunması demektir. Suç konusunu mal edinme, tüketme, satma gibi.

Zimmet suçunun temel şeklinde ceza, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezasıdır. Suçun nitelikli halinde, yani zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Kullanma zimmetinde, yani, zimmetin malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.

Bu suçla ilgili etkin pişmanlık düzenlemesi TCK m.248’de yapılmıştır. TCK m.249’da ise zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı halinde indirimli ceza verilmesi öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Zimmet, zimmete geçirme, kullanma zimmeti, kamu görevlisi, zilyetliğin devri, etkin pişmanlık

THE CRIME OF EMBEZZLEMENT (TCC Art.247)

Abstract

The crime of embezzlement is a crime against the credibility and functioning of public administration; and is prescribed in article 247 of the Turkish Criminal Code numbered 5237. The perpetrator of the crime is a public servant. The material element is the embezzlement.

---

* Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: nur_centel@yahoo.de) ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5718-6980>

Embezzlement refers to the act of disposing, in the interest of oneself or a third party, of property that the perpetrator is obliged to safeguard, and of which the possession was given to the perpetrator; such as selling, consuming or acquiring the property.

The punishment provided for the basic form of the crime is a prison term of five to twelve years. For the qualified form, which is committing the crime with fraudulent acts in order to conceal the commission of the crime, the punishment is increased by half. In the crime of embezzlement in order to use, which refers to the commission of the crime with the intent of using the property for a limited duration and returning it, the punishment may be decreased by half.

The rule of effective remorse regarding embezzlement is stated in TCC Art. 248. TCC Art. 249 is a clause which provides for the deduction from punishment in case the value of the property subject to the crime is low.

Keywords

Embezzlement, embezzling, embezzlement in order to use, public servant, transfer of possession, effective remorse

I. GENEL OLARAK

Zimmet suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı Dördüncü Kısımın, "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Birinci Bölümünde m.247'de düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu m.247'ye göre, "(1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mal kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. / (2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. / (3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir".

Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesinin birinci fıkrasında zimmet suçunun temel (basit) şekli, ikinci fıkrasında nitelikli, üçüncü fıkrasında ise hafif hali yer almaktadır. Bu suçla ilgili etkin pişmanlık düzenlemesi TCK m.248'de yapılmıştır. TCK m.249'da ise zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı halinde indirimli ceza verilmesi öngörülmüştür.

II. ESKİ VE YENİ KANUN'UN KARŞILAŞTIRILMASI

Zimmet suçu 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda "Devlet İdaresi Aleyhinde İşlenen Cürümler" başlıklı Üçüncü Babın, "Basit ve Nitelikli Zimmet ile Devlet Alım ve Satımlarında Menfaat Sağlama" başlıklı Birinci Faslında 202.maddede düzenlenmiştir.

765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu m.202'ye göre, "Görevi sebebiyle kendisine tevdi olunan veya muhafaza, denetim veya sorumluluğu altında bulunan para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları zimmetine geçiren memura altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve meydana gelen zararın bir misli kadar ağır para cezası verilir. /Yukarıdaki fıkroda gösterilen cürüm, dairesini aldatacak ve fiilin açığa çıkmamasını sağlayacak her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmiş ise faile oniki yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis ve meydana gelen zararın üç misli kadar ağır para cezası verilir. /Zararın, kovuşturma yapılmadan önce tamamıyla ödenmiş olması halinde yukarıdaki fıkralarda yazılı cezaların yarısı, ödeme hükümden önce gerçekleştirilmiş ise üçte biri indirilir. /Meydana gelen zararın ödenmemesi halinde mahkemece ödettilmesine re'sen hükmolunur. /Bu fiiller kamu bankaları aleyhine işlenmiş ise faile verilecek ceza üçte bir oranında artırılır"¹.

¹ 765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda madde metni son olarak 21.11.1990 gün ve 3679 sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Bak. RG 29.11.1990 No.20710.

Zimmet Suçu 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı Dördüncü Kısımın, "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Birinci Bölümde "Zimmet" başlığı altında m.247'de düzenlenmiştir.

Suçun temel şeklinin cezası, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu m.202/1'de altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve meydana gelen zararın bir misli kadar ağır para cezası; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m.247/1'de ise beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezasıdır. Failin hakim, savcı veya emir ve idare yetkisine sahip bulunanlar olması 765 sayılı Türk Ceza Kanunu m.219/1'e göre ağırlatıcı sebeptir. 5237 Sayılı Kanun'da sıfattan kaynaklanan bu ağırlatıcı nedene yer verilmemiştir.

765 Sayılı mülga Kanun'da suçun konusu *para veya para yerine geçen evrak veya senetler veya diğer mallar* şeklinde ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Buna karşılık 5237 sayılı Kanun'da suçun konusu sadeleştirilerek *mal* şeklinde gösterilmiştir. Her iki Kanuna göre de zimmetin konusunun faile görevi dolayısıyla devredilmiş veya koruma ve gözetimi, yani sorumluluğu altında bulunmuş olması gerekmektedir.

5237 Sayılı Kanun'da mülga Kanun'dan farklı olarak *failin başkasının mal edinmesine olanak sağlaması* da suç tanımına alınmıştır.

Her iki Kanun'da da suçun maddi unsuru *zimmete geçirme* olarak gösterilmiştir. *Zimmete geçirme*, zimmete konu eşya üzerinde malik gibi tasarrufta bulunma demektir².

Her iki Kanun'da da zimmet suçunun nitelikli hali, zimmetin açığa çıkmasını sağlamak için *hileli hareketlerle* işlenmesi halidir. 765 sayılı Kanun'da yer verilen hilenin *dairesini aldatacak* nitelikte olması hususu 5237 sayılı Kanun'da gösterilmemekle birlikte, uygulama bu doğrultuda ilerlemektedir.

Türk Ceza Kanunu m.247/3'de, önceki Kanun'da yer almayan, ancak Yargıtay içtihatlarında kabul gören *kullanma zimmeti* düzenlenerek bu gibi hallerde cezanın yarı oranında indirilmesi öngörülmüştür.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m.160'da bankacılık alanında zimmet suçu düzenlendiğinden, 765 sayılı Kanun m.202/4'de suçun kamu bankaları aleyhine işlenmesi halinde cezanın artırılmasına ilişkin düzenleme 5237 sayılı Kanuna alınmamıştır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu m.248'de etkin pişmanlık hali düzenlenerek, zimmete geçirilen malın aynen iadesinin veya zararın tamamen tazmininin (soruşturmanın ve kovuşturmanın başlamış olup olmamasına göre farklı

² "Zimmete geçirme, suç konusu mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder. Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, zimmet suçunun oluşabilmesi için, suça konu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır", YCGK, 27.03.2018-5-557/124, www.kazanci.com

oranda) cezanın indirilmesi sonucunu doğuracağı gösterilmiştir. *Zararın, kovuşturma yapılmadan veya hükümden önce tamamıyla ödenmiş olması* halinde cezanın (farklı oranlarda) indirilmesi 765 sayılı mülga TCK m.202/3'de de yer almaktadır.

III. BENZER SUÇLA KARŞILAŞTIRMA: ZİMMET VE BANKACILIK ZİMMETİ

Bankacılık zimmetine 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu m.202/4'de zimmet suçunun kamu bankaları aleyhine işlenmesi halinde cezanın ağırlaştırılacağı gösterilmesi şeklinde yer verilmişti. Ancak, bankacılık zimmeti önce 18.06.1999 gün ve 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu m.22/3, 4'de, daha sonra yürürlükteki 19.10.2005 gün ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.160'da özel olarak düzenlendi³.

Yürürlükte bulunan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında banka yöneticileri ile diğer mensupları tarafından işlenecek zimmet suçu şöyle tanımlanmaktadır⁴: "*Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler. /Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmesi hâlinde mahkemece re'sen ödetirilmesine hükmolunur.*

Bu tanımdaki ilk fıkra temel (basit) zimmet suçuna, ikinci fıkra ise nitelikli zimmet suçuna ilişkindir. Nitelikli zimmet suçunda, suçun işlenişindeki özellik failin daha ağır cezalandırılması sonucunu doğuracaktır. Şöyle ki, fail suçu fiilin ortaya çıkmamasını sağlayacak hileli davranışlarla işlediği takdirde cezası ağırlaşacaktır.

Bankacılık zimmetine özgü diğer bir nitelikli hal 5411 sayılı Kanun m.160/3'de gösterilmektedir: "*Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul*

³ RG 23.06.1999 No. 23734.

⁴ RG 01.11.2005 No. 25983.

edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz ayrıca meydana gelen zararın müteselsilen ödettirilmesine karar verilir”.

Aynı maddenin 5. ve 6. fıkralarında etkin pişmanlık hükmü yer almaktadır. Zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi, bunun soruşturma veya kovuşturma başlamadan ya da hükümden önce gerçekleştirilmesine göre farklı oranda olmak üzere cezanın indirilmesi sonucunu doğuracaktır.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m.160’ın 7. fıkrasında zimmet konusunun azlığının cezanın indirilmesi sonucunu doğuracağı gösterilmiştir: “*Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir”.*

687 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.160’a 4. fıkra olarak bir hukuka uygunluk nedeni eklenmiştir⁵. Bu hükme göre, “*Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz”.* Kanaatimize bu hüküm Türk Ceza Kanunu’nun 24. maddesinde düzenlenmiş olan kanunun hükmünü ve amirin hukuka uygun emrini icra hukuka uygunluk nedeninin bankacılık zimmeti açısından tekrarı niteliğinde olup hukuka özel aykırılık hali teşkil etmektedir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu m.247’de düzenlenen zimmet suçu ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda düzenlenen bankacılık zimmetinin unsurları büyük ölçüde örtüşmekte, farklılık ise maddi konu ve fail bakımından bulunmaktadır. Bankacılık zimmetinin konusu bankacılık işlemlerinin konusu olan *para veya para yerine geçen evrak veya senet veya diğer mallar* olarak gösterilmiştir. Zimmetin konusu ise *mal* olarak belirlenmiştir. Bankacılık zimmetinde fail ancak *banka yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile diğer (banka) mensupları* olabilir. Bu kişilere, görevleri nedeniyle bankaya ait para ve sair varlıklar bırakılmış olmalı ya da sözkonusu değerler bu kişilerin koruma ve gözetimi altında bulunmalıdır. 5237 Sayılı TCK m.247’de tanımlanan zimmet suçunda fail ancak *kamu görevlisi* olabilir. Kamu görevlisine bir malın zilyetliği görevi nedeniyle devredilmiş olmalı veya kamu görevlisi malın koruma ve gözetimiyle yükümlü bulunmalıdır. Özgü suç olan zimmet suçu bankacılık zimmetinde bir kez daha özgülendirilmiştir.

⁵ 02.01.2017 Gün ve 687 sayılı KHK m.4 ile ek fıkra. Aynen kabul: 01.02.2018 Gün ve 7076 sayılı Kanun m.4. RG 08.03.2018 No.30354 (Mükerrer).

Öte yandan, TCK m.247/3'de kullanma zimmetine yer verilerek cezanın yarı oranında indirilmesine olanak tanınmıştır. Buna karşılık, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda kullanma zimmetine yer verilmemiştir.

IV. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Türk Ceza Kanunu m.247'de yer alan zimmet suçunda korunan hukuki değer, kamu idaresinin güvenilirliği olmaktadır. Zimmet suçunda fail kendisine duyulan güveni kötüye kullanarak devletin mali çıkarlarını ihlal etmektedir. Bunun ise toplumda kamu görevlilerine duyulan güveni sarsacağı kuşkusuzdur.

Madde Gereğesinde de “Kamu görevlisi, bu görevi dolayısıyla kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mallar üzerinde ancak görevinin gerektirdiği şekilde tasarrufta bulunabilir. Madde metninde, kamu görevlisinin bu mallar üzerinde görevinin gerekleriyle bağdaşmayan bir surette tasarrufta bulunması, bu malları kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi suç olarak tanımlanmıştır” denilmektedir.

V. SUÇUN FAİLİ

Zimmet suçu özgü suçtur; bu suçta fail, kamu görevlileridir. Kamu görevlisi olmayanlar, failin bu sıfatını bilmek koşuluyla, bu suçta iştirak edebilirler.

Türk Ceza Kanunu m.6/1-c'ye göre, “kamu görevlisi deyiminden, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” anlaşılır.

Kamu görevlisi sıfatını taşımayan kişinin muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliğini devraldığı mal üzerinde kendisinin veya başkasının yararına olarak zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunması veya bu devir olgusunu inkar etmesi halinde zimmet değil, güveni kötüye kullanma suçu oluşacaktır (TCK m.155).

Türk Ceza Kanunu uygulamasında kimlerin kamu görevlisi sayılacağı konusunda aranacak ölçüt, *kişinin kamusal faaliyetin yürütülmesine katılması* olarak gösterilmiştir. Madde gereğesinde de “kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır” denilmektedir. Anayasa ile yasalarda gösterilen usullere göre kamu adına gerçekleştirilen her türlü hizmet, kamusal faaliyettir⁶.

Devlet tarafından kamu yararı için yerine getirilmesi zorunlu faaliyetler kamu görevidir. Devletin yerine getirmek zorunda olduğu asli görevleri yapan kişiler kamu görevlisi olduğu gibi; devlet adına icra edilen herhangi bir faali-

⁶ Bak. N. Centel/H. Zafer/Ö. Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar I*, 4.Bası, İstanbul 2017, 257.

yetin gerçekleştirilmesine Ay m.128'e göre, yani kamu hukuku usulüne göre katılanlar da kamu görevlisi sayılmaktadır⁷.

Kamu görevlisi kavramının tespitinde önemli olan, az veya çok kamu otoritesine ait bir güç ve yetkinin kullanılmasıdır. Dolayısıyla, Devlete ait bir iktidar ve yetkinin kullanılması suretiyle gerçekleştirilen faaliyetler kamu görevlidir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu bakımından kamu görevlisi kavramının kapsamı, önceki döneme oranla daha geniştir. Kamusal faaliyetin yürütülmesine katılan herkes, Türk Ceza Kanunu açısından kamu görevlisi sayılacaktır. Kamu görevlisinin görevini yaparken ücretli veya ücretsiz, geçici ya da sürekli, ihtiyari veya zorunlu olarak çalışıp çalışmamasının herhangi bir önemi yoktur. Önemli olan, yapılan işin kamusal faaliyet olması; hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Hukuki durumu ve gerçekleştirdiği görev ve işe bakılmaksızın, kamuda görev yapan ve kamusal faaliyetin yürütülmesine katılan herkes bu kavramın kapsamındadır^{8 9 10}.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre, "5237 sayılı TCK m.6/1-c'deki *kamu görevlisi* tanımında yer alan *katılan kişi* ibaresiyle, madde gerekçesinde yer alan *kamusal faaliyet* açılımından hareketle, bir kimsenin Ceza Kanunu uygulamasında *kamu görevlisi*, yapılan faaliyetin de *kamusal faaliyet* sayılabilmesi için, kamu adına yürütülen bir hizmetin bulunması, bunun da anayasa ve yasalarda belirlenmiş usullere göre verilmiş bir siyasal karara dayalı olması ve ayrıca

⁷ İ. Pınar, 4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri, Ankara 2003, 51.

⁸ Kamu görevlisi kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bak. D. Tezcan/M. R. Erdem/M. Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2017, 1026 vd.; Artuk/Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2017, 663 vd.; Ö. Y. Çakmut, "Türk Ceza Kanunu'nda Kamu Görevlisinin Ticareti Suçu (TCK m.259), Maltepe Üniversitesi HFD, 2 (2006), 20-22.

⁹ "Vasi olarak atanmış olan sanığın kısıtlı kardeşine ait konutları kendi adına tescil ettirdiği iddiası karşısında; vasilığın TCK'nın 6/1-c maddesi kapsamında kamu görevi, vasinin ise kamu görevlisi gibi sorumlu olduğunda bir tereddüt bulunmadığı gözetilerek eylemin TCK'nın 247.maddesinde yer alan zimmet suçunu oluşturduğu", Y15CD, 22.05.2018-7549/3702, www.kazanci.com; "5237 Sayılı TCK'nın 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçunun oluşması için *kamu görevlisinin veya özel mevzuatları gereği kamu görevlisi gibi cezalandırılabilen kişilerin görevi sebebiyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının yararına zimmetine geçirmesinin* gerektiği ...", Y5CD, 26.03.2018-529/2134, www.kazanci.com

¹⁰ "Vakıflar Kanunundan ayrı özel kendi kuruluş yasası olan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının; anılan Yasanın 1 ve 7/1. maddelerinde yer alan "sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek, ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve ayni yardımda bulunmak" amaçları nazara alındığında faaliyetlerinin kamusal faaliyet niteliğinde olduğu, Yasanın 4 ve 8. maddelerinde sayılan vakfın gelirleri arasında genel bütçeden ayrılan ödenek ve hasılatlar da bulunduğu, keza 3294 sayılı Yasanın 7/2. maddesine göre mülki idare amirlerinin sıfatları gereği vakfın tabii başkanı olup, mütevellî heyetinde yer aldığı, yasadan kaynaklanan bu görevinden dolayı sanığın kamu görevlisi olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu ...", Y5CD, 20.02.2014-1875/1841, www.lexpera.com.tr

faaliyetin kamuya ait güç ve yetkilerin kullanılması suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir”¹¹.

765 Sayılı mülga Türk Ceza Kanunu m.279’da memur-kamu hizmetlisi ayrımı yapılmış ve bu ayrımın ölçütü olarak memurların kamu görevi, kamu hizmetlilerinin ise kamu hizmeti yapmaları öngörülmüştü¹².

Avukatlar, Avukatlık Kanunu’nda gösterilen ve münhasıran avukatlar tarafından yapılabilecek iş ve işlemler ile uzlaştırma işlemi ve barolar ile Türkiye Barolar Birliğinin organlarında ifa ettikleri görevleri yönünden kamu görevlisi sayılırlar¹³.

VI. SUÇUN MAĞDURU

Suç mağduru, suç tanımıyla korunan hukuki değeri zarara uğrayan veya tehlikeye düşen kişidir. Suçun niteliği elverişli olduğu takdirde tüzel kişi ve devlet de suçun mağduru veya zarar göreni olabilir^{14,15}. Zimmet suçu, “Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar” arasında düzenlenmiştir. Zimmet suçunun mağduru kamu idaresidir, kamudur.

VII. SUÇUN MADDİ KONUSU

Zimmet suçunun konusu maldır. Mal, gerçek veya tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan taşınır veya taşınmaz varlıkların tümü, alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, tüccar malı, emtiadır.

¹¹ YCGK, 12.04.2011-2010-9-258/46, **Tezcan/Erdem/Önok**, 1031.

¹² Kamusal faaliyet konusunda bak. G. **Okuyucu Ergün**, Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, Ankara 2008, 9 vd.

¹³ Y5CD, 20.06.2013-11197/6909. KİT çalışanları ile kendi kuruluş yasalarında “memur gibi” cezalandırılacakları gösterilen kişilerin durumu konusunda bak. **Tezcan/Erdem/Önok**, 1032 vd. Ayrıca bak. **Okuyucu Ergün**, 43-61; İ. **Şahbaz**, Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu 2.Cilt (m.150-345), Ankara 2016, 2788 vd.

¹⁴ Mağdur kavramı için bak. H. **Zafer**, “Suçtan Zarar Gören Küçüklerin Türk Ceza Muhakemesindeki Hakları”, Maltepe Üniversitesi HFD, 1 (2003), 127-128. Suçun mağdurunun sadece gerçek kişiler olabileceği, tüzel kişilerin suçtan zarar gören konumunda bulunacakları görüşü için bak. M. E. **Artuk/A. Gökçen/A. C. Yenidünya**, 5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara 2006, 473.

¹⁵ Tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyeti olduğuna göre tüzel kişilere karşı da suç işlenebilir ve bunlar suç mağduru olabilir. Devletin veya diğer tüzel kişilerin suç mağduru olmasının kabul edilmemesi, bu toplulukları oluşturan gerçek kişilerin suç mağduru olabileceklerinin kabul edilmesi, mağdur kapsamının çok genişlemesi ve ilgili herkesin suç mağduru sayılarak mağdur haklarından yararlanması sonucunu doğurur. Topluma karşı suç işlenemeyeceği düşüncesiyle *mağduru belli bir kişi olmayan suç* kavramının yaratılması, mağdur kavramının çok genişlemesine yol açacak bir yaklaşımdır. Bu bakımdan TCK m.43/1-3.cümlede “mağduru belli bir kişi olmayan suçlar”dan söz edilmesi isabetli olmamıştır. Bak. T. **Katoğlu**, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, AÜHFD, 61 (2) 2012, 688 vd.; N. **Centel**, “Mağdurun Hakları ve Zararının Giderilmesi”, Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı, Akademik Yaşamının 55.Yılı Onuruna Prof. Dr. Rona Aybay’a Armağan, İstanbul 2014, 577-604.

Türk Ceza Kanunu m.247/1'de zimmetin konusu olarak zilyedliği faile devredilmiş olan veya failin koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu *mal* gösterilmiştir. Bu şekilde 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu m.202/1'de suçun konusu olarak "*para veya para yerine geçen evrak veya senetler veya diğer mallar*" tanımlaması sadeleştirilmiş olmaktadır. Bu suç bakımından önemli olan malın zilyetliğinin *görevi nedeniyle* faile devredilmiş olmasıdır.

Mal kavramının para, her türlü menkul değerleri ve diğer malları kapsadığı kuşkusuzdur.

Para, milli para, yabancı para ve milli ziynet altınlarını; mal, taşınır ve taşınmaz malları, kambiyo senetlerini, mevduat sertifikalarını, hisse senetleri ile tahvilleri kapsar.

Zimmetin konusu ekonomik değeri veya yararı bulunan bir mal olmalıdır. Nitekim, *müsamaha edilen zimmet* olarak isimlendirilen değersiz şeylerin kamu görevlisi tarafından kendisi için kullanılması durumunda zimmet suçunun oluşmayacağı kabul edilmektedir¹⁶.

Ekonomik bakımdan değersiz bir şeyin kamu görevlisi tarafından kullanılması durumunda zimmet suçu oluşmayacaktır. Buna *müsamaha edilen zimmet* denilmektedir.

Zimmetin konusu mal devlete ait olabileceği gibi, kişilere de ait olabilir. Zimmet konusu malın mülkiyetinin devlete, herhangi bir kamu kurumuna ya da herhangi bir kişiye ait olması arasında fark bulunmamaktadır.

VIII. SUÇUN UNSURLARI

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu m.247/1'e göre zimmet suçunun oluşması için, failin kamu görevlisi olması, faile görevi nedeniyle malın zilyetliğinin devredilmiş olması veya failin malı koruma ve gözetimle yükümlü bulunması, failin görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimle yükümlü bulunduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi ve kasten hareket etmiş olması gerekir.

1. Maddi Unsur

a. Hareket

aa. Temel (basit) zimmet suçunda hareket

Türk Ceza Kanunu m.247/1'e göre, görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü bulunduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi cezalandırılacaktır.

Burada suçun maddi unsuru zimmete geçirme olmaktadır. Ancak, fail *görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözeti-*

¹⁶ Okuyucu Ergün, 73-74.

miyle yükümlü olduğu malı zimmetine geçirmiş olmalıdır. O halde önce *zilyetliğin devri*, daha sonra da *zimmete geçirme* kavramı açıklanmalıdır.

Zilyetliğin devri, bir şey üzerindeki fiili hakimiyetin başkasına geçirilmesi demektir. Fail şey üzerinde hakimiyeti kullanacak duruma geldiğinde, zilyetlik devredilmiş olur.

Zimmete geçirilen malın failin görevi nedeniyle kendisinin zilyetliğinde bulunması veya malı koruma ve gözetimle yükümlü olması gerekir. Kamu görevlisine mal görevi dolayısıyla değil, başka bir suretle teslim edildiği takdirde, bu malı alma zimmet suçunun oluşmasına sebebiyet vermez. Kamu görevlisi, kendisinde bulundurmaya yetkili olmadığı halde elinde bulundurduğu mal devlete ait olsa da, üzerinde tasarrufta bulunursa yine zimmet suçu oluşmaz.

Zimmet suçu bakımından zilyetlik doğrudan ve dolaylı zilyetlik anlamına gelmektedir. Doğrudan zilyetlik fiilen tasarruf edebilme yetkisini, yani medeni hukukta kabul edildiği gibi elinde bulundurmaya, mal ile fiziki ilişkiyi anlatır. Dolaylı zilyetlik ise hukuken tasarruf edebilme yetkisini, yani fiziken başkasının elinde bulunan bir şeyi idare etme yetkisini anlatır. Kamu görevlisi bakımından her iki halde de zimmet suçu söz konusu olur¹⁷.

Kamu görevlisine malın tesliminin resmen yapılması şart değildir; mal yasa hükmü gereği ve görevin icrası dolayısıyla kamu görevlisinin zilyetliğine bırakılmış ise *tevdî* gerçekleşmiş sayılır¹⁸. Maddi anlamda zilyet olmayıp mal üzerinde tasarrufa yetkili olma, yani *hukuken zilyet bulunma*, zilyetliğin devri kavramına dahildir.

Kamu görevlisinin malı koruma ve gözetimle yükümlü olması, zimmete geçirme halinde failin sorumlu olması sonucunu doğuracaktır. Zimmet suçu, suç konusunun görevi sebebiyle faile tevdi edilmiş olması durumunda oluşacağı gibi, suç konusunun onun denetleme veya sorumluluğu altında bulunması halinde de oluşur. Fail malı koruma ve gözetmekle yükümlü olmadığı halde mal edinirse, zimmet suçu oluşmaz.

Zimmete geçirme, 5237 sayılı TCK'nun 247. maddesinin gerekçesinde "*suç konusu mal üzerinde, malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder. Bu tasarruflar, suç konusu şeyin mal edinilmesi, amacı dışında kullanılması, tüketilmesi şeklinde oluşabileceği gibi bir başkasına satılması, verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir...*" şeklinde tanımlanmıştır.

Zimmete geçirme, zimmete konu eşya üzerinde malik gibi tasarrufta bulunma demektir. Başka bir anlatımla, zimmet suçunun faili, görevi dolayısıyla zilyetliği kendisine devredilmiş veya koruma ve gözetmekle yükümlü olduğu malı tahsis edildiği amaç dışında kendisi veya başkası için temellük kastıyla almalıdır.

¹⁷ Okuyucu Ergün, 83 vd.

¹⁸ S.Dönmezer, Özel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1984, 81.

Zimmete geçirmenin gerçekleştirilme biçiminin herhangi bir önemi yoktur. Bu suç *serbest hareketli* suçtur. Zimmete geçirme kapsamındaki tasarruflar, suç konusu şeyin mal edinilmesi, amacı dışında kullanılması, tüketilmesi şeklinde olabileceği gibi; bir başkasına satılması, verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir.

Malın kişisel bir iş için rehin bırakılması veya borç olarak verilmesi, zimmete geçirme sayılır¹⁹.

Burada önemli olan husus, failin zimmete konu eşya üzerinde, tahsis amacı dışında zilyetliği haklı kılan sıfatla bağdaşmayacak biçimde tasarrufta bulunması, yani zilyetliği fiilen mülkiyete dönüştürmesidir.

Türk Ceza Kanunu m.247/1'deki açık ifade dolayısıyla, failin malı kendi malvarlığına dahil etmesi şart değildir; başkasının zimmetine geçirme halinde de bu suç oluşacaktır.

Görev nedeniyle kendisine bırakılan malın zilyetliğini kötüye kullanma, örneğin harcanma biçimi takdire bağlı olan paranın iyi yönetilmemesi, israf edilmesi zimmet suçunu oluşturmaz.

Misli eşyanın, iadesi için her zaman hazır olunduğu takdirde, zimmet suçunun oluştuğu kabul edilmeyecektir²⁰. Misli eşya, zamanında iade edilmediğinde ise zimmet suçu oluşur²¹.

bb. Nitelikli zimmet suçunda hareket

Türk Ceza Kanunu m.247/2'de zimmet suçunun nitelikli hali yer almaktadır. Buna göre suçun zimmet fiilinin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde faile verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır. Hile, aldatacak yöntem başvurma, tertip yapma demektir. Bu hal bağımsız bir suç değil, zimmet suçunun nitelikli halidir²². Zimmet suçunda suç konusu mal failin zilyetliğinde veya koruma ve gözetim sorumluluğunda bulunmaktadır. Bu nedenle hileli davranışlar, sonradan zimmetin anlaşılmasının önüne geçilmek amacıyla, yani delilleri gizlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmelidir.

Nitelikli zimmet, hileli davranışlarla işlenen zimmet demektir. Hile, kişinin aldatılarak iradesinin sakatlanmasıdır. Hilenin her somut olayda ayrıca tespit edilmesi gerekir. Yargıtaya göre, "Hile ve desisenin kandırıcılık niteliğine ulaşmış ulaşmadığı her somut olayın özelliği, mağdurun durumu, faille olan ilişkisi, kullanılan hile, desise ve benzeri kriterler ayrı ayrı ele alınarak yargıç tarafından değerlendirilmelidir"²³.

¹⁹ Artuk/Gökçen, 681.

²⁰ Bak. Dönmezer, 83.

²¹ Bak. Artuk/Gökçen, 683.

²² Bak. Okuyucu Ergün, 115.

²³ Bak. YCGK, 24.11.1998-6-280/359, D. Gürses, Bankacılık Kanununa Göre Zimmet Suçu, İstanbul 2009, 90.

Zimmetin normal denetim ve dairesinde mevcut kayıt ve belgelerin karşılaştırılması ve kontrolü sonucu tespit edilmesi halinde *basit zimmet*, suçun dairesi dışı araştırmayı gerektirecek derecede kurumu aldatıcı ve fiilin açığa çıkmasını engelleyecek her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmesi halinde ise *nitelikli zimmet* oluşacaktır²⁴. Herkes tarafından anlaşılabilir ve özünde aldatıcı nitelikte olmayan davranışlar hileli davranış sayılmaz; eylemin açığa çıkmaması için kullanılan yöntemin, denetim ve gözetim görevi bulunan kişilerin dikkatsizliğinden kaynaklanan nedenlerle bu suçun ortaya çıkmasını engellemesi, bu tür davranışlara hileli davranış niteliğini kazandırmaz ve nitelikli zimmet suçunun oluşmasına yol açmaz²⁵.

Madde gerekçesinde “zimmet suçunda suç konusu mal kamu görevlisinin zilyetliğinde veya koruma ve gözetim sorumluluğunda olduğundan, bunun zimmete geçirilmesi için herhangi bir kimsenin aldatılmış olması gerekmez. Burada hile, sadece zimmet olgusunun sonradan anlaşılmasının önüne geçilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bakımdan zimmet suçundaki hile suçun delillerini gizlemeye yöneliktir” denilmektedir.

Zimmet fiilinin açığa çıkmasını engellemeye yönelik olarak başvuru hileli davranışlar aynı zamanda aldatıcı nitelikte olmalıdır²⁶. Ancak, Yargıtayın yerleşik içtihadı, hile aldatıcı olsa bile kurum içi araştırma ile ortaya çıkabilecek nitelikte ise basit zimmetin söz konusu olduğu yönündedir²⁷. Zimmet olgusunun “normal teftiş sırasında ve ilk incelemede ortaya çıkarılması” durumunda basit zimmet söz konusu olacaktır²⁸.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun konuya ilişkin kararı şöyledir: “*Nitelikli zimmet suçundaki hileli davranışların fiilin ortaya çıkmamasını sağlamaya yönelik olmasının yanında bu sonucu gerçekleştirmeye elverişli olacak nitelikte yoğun ve aldatıcı olması gerekir. Kaba, herkes tarafından anlaşılabilir ve özünde aldatıcı niteliği bulunmayan bir davranış hileli bir davranış olarak değerlendirilemeyecektir*”^{29 30}.

²⁴ “Zimmetin normal denetim ve bankada mevcut kayıt ve belgelerin karşılaştırılması ve kontrolü sonucu tespit edilip edilemeyeceği, suçun banka dışı araştırmayı gerektirecek derecede bankayı aldatıcı ve fiilin açığa çıkmasını engelleyecek her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenip işlenmediği hususlarında konusunda uzman bilirkişilere inceleme yaptırılarak eylemin basit ya da nitelikli zimmet vasfında olup olmadığının tayin ve takdiri gerekir”, Bak. Y7CD, 24.03.2004-2003-15830/4092, **Gürses**, 93.

²⁵ Bak. YCGK 27.01.2009-7-151/9, **Tezcan/Erdem/Önok**, 1080-1081.

²⁶ Bak. YCGK, 19.03.1990-5-53/74, İ. **Özgenç**, Zimmet Suçu, Ankara 2012, 38-39.

²⁷ Bak. YCGK, 05.02.1990-1989-5-129/14, **Okuyucu Ergün**, 112.

²⁸ Bak. Y5CD, 03.02.1987-2731/6973, **Özgenç**, Zimmet Suçu, 40.

²⁹ Bak. YCGK 27.1.2009-7-151/9. Kararın devamında ise şöyle denilmektedir: “Eylemin açığa çıkmaması için kullanılan bir yöntemin, denetim ve gözetim görevi verilmiş kişilerin dikkatsizliği ve özensizliğinden kaynaklanan nedenlerle bu suçun ortaya çıkmasını engellemesi bu tür davranışlara hileli davranış vasfını kazandırmayacağı gibi, nitelikli zimmet suçunun da oluşmasına yol açmayacaktır. Aksinin kabulü halinde nitelikli zimmet suçunun kapsamı

b. Netice

Zimmete geçirme sonucunda bir zarar oluşmalı veya zarar ihtimali ortaya çıkmalıdır. Öğretide, zimmet suçunun malın zimmete geçirildiği anda tamamlanmış olduğu, bu fiil dolayısıyla kamunun veya diğer kişilerin gerçekten bir zarar görmüş olup olmamalarının öneminin bulunmadığı ileri sürülmektedir³¹. Ancak, zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığının verilecek cezanın indirilmesi sonucunu doğurması (TCK m.249), zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesinin etkin pişmanlık kapsamında cezanın indirilmesi sonucunu doğurması (TCK m.248) bu suçun zarar suçu olduğunu göstermektedir.

Nitekim Yargıtay zimmet suçunun oluşması için zarar veya zarar ihtimalinin ortaya çıkmasını aramaktadır: “Zimmet suçu sanığın görevi gereği ve yasal olarak kendisine tevdi olunan malların haksız bir şekilde mal edinilmesi ile oluşur. Bunun için mal edinme sonucunda *failin mal varlığındaki artış kadar mağdur tarafın zarara uğraması veya zarar olasılığı ile karşı karşıya kalması koşuldur. Zarar doğurmayan veya zarar olasılığı bulunmayan eylemlerin zimmet olarak nitelendirilmesi mümkün değildir*”³². Aynı şekilde Yargıtay, “kamu zararına neden olup olunmadığı üzerinde durularak sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri”nin gerektiğini vurgulamaktadır³³.

2. Manevi Unsur

“Zimmete geçirme”, ancak kasten gerçekleştirilebilecek bir eylemdir. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir (TCK m.21).

Zimmet suçunda failin *kendisi veya başkası için mal edinme* kastıyla hareket etmiş olmasının aranması, bu suçta özel kastın bulunması gerektiğini

---

oldukça genişlerken basit zimmet suçunun kapsamı oldukça daralacaktır ki yasa koyucunun bunu amaçladığı kuşkuludur “, **Tezcan/Erdem/Önok**, 1080-1081; “Muhasebe şefi olarak görev yapan sanığın kullanılmayan, kayıt dışı makbuzlarla tahsil ettiği paraları kurum kayıtlarına intikal ettirmeyerek mal edinme şeklinde gerçekleşen eylemlerinin nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu gözetilmeden...”, Y5CD, 26.02.2018-7143/1192, www.kazanci.com

³⁰ “Hilenin aldatıcı nitelikte ve zimmet olgusunun sonradan anlaşılmasının önüne geçilmesine yönelik olması ve bunu sağlamaya elverişli nitelikte bulunması gerekir. 765 Sayılı TCK’nun 202. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *daireisini aldatacak* ibaresine, maddede yer verilmeyerek nitelikli zimmet suçunun uygulama alanı genişletilmiş, böylece hileli davranışların olağan ve basit bir denetim, araştırma ve karşılaştırma ile ilk bakışta kolayca ve kesin bir biçimde anlaşılabilir nitelikte olmamak şartıyla, zimmet veya miktarının kurum içi kayıtlardan ortaya çıkarılması hâlinde de eylemin nitelikli zimmet olarak kabulü mümkün hâle gelmiştir”, YCGK, 27.03.2018-5-557/124, www.kazanci.com

³¹ Bak. **Özgenç**, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002, 145; N. **Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2007, 279-280.

³² Bak. Y5CD, 21.10.1998-2862/3834, **Gürses**, 69.

³³ Y5CD, 14.06.2016-2014-5095/6309, **Artuk/Gökçen**, 683.

göstermektedir. Yani zimmet suçunda özel kast aranmalıdır. Zimmete geçirme, temellük etme ya da faydalanma kastının bulunmasını gerektiren bir kavramdır³⁴. Nitekim, Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadı zimmet suçlarında “mal edinme” veya “zimmete geçirme” ya da “temellük” veya “haksız çıkar sağlama” kastının aranmasının gerekli olduğu şeklindedir³⁵.

Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir; Kanun'da suçun taksirli hali öngörülmemiştir. Görevi dolayısıyla kendisine teslim olunan veya korumakla yükümlü olduğu para, evrak veya malın failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması dolayısıyla azalması veya kayba uğraması halinde zimmet suçu oluşmayacaktır. Mal edinme kastı olmaksızın yapılan usulsüz işlemler zimmet suçunu meydana getirmez. Suçun oluşması için failde mal edinme kast ve niyetinin bulunması gerekir. Bilgisizlik, meslekte yetersizlik suretiyle zimmete geçirme halinde suç oluşmaz³⁶.

Kullanma zimmetinde ise malın alındığı andan itibaren kullanıp iade etme niyetinin bulunması şeklinde özel kast aranır.

IX. SUÇA VE CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER

1. Suçu Ağırlaştırıcı Nedenler (Suçun nitelikli halleri)

Zimmet suçunda zararın ağırlığı suçu ağırlaştırıcı bir neden değildir. Bu suçta nitelikli hal olarak (yukarıda açıklanmış bulunan) zimmetin açığa çıkmasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi gösterilmiştir. Bu halde verilecek ceza, temel zimmet suçunun beş yıldan oniki yıla kadar olan hapis cezasının yarı oranında artırılması suretiyle bulunacaktır (TCK m.247/2).

2. Suçu Hafifletici Haller

Zimmet suçunda suçu hafifletici nedenler kullanma zimmeti (TCK m.247/3) ile malın değerinin az olmasıdır (TCK m.249).

a. Kullanma Zimmeti

TCK m.247/3'e göre, zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranına kadar

³⁴ Bak. Aynı doğrultuda: **Mahmutoğlu**, 258. Karşıt görüş: **Tezcan/Erdem/Önok**, 1087.

³⁵ Bak. “Usulsüz sarfiyat yaptığı anlaşılan sanığın mal edinme, sahiplenme kasdıyla hareket ettiğine dair kesin ve yeterli kanıt bulunmadığı halde mahkumiyete karar verilmesi yolsuzdur”, Y5CD, 08.07.1985-2278/3043; “Sanığın haksız çıkar sağlama kasdının bulunmaması halinde, fiil zimmet teşkil etmeyip, kurumun zararına sebebiyet verilmişse görevi savsaklama suçunu oluşturur”, Y5CD, 26.12.1986-1042/5675; “Sanığın zimmet kasdıyla hareket ettiği tesbit edilmeden ve temellük kasdını belirten kanıtlar gösterilmeden mahkumiyet kararı verilmesi yolsuzdur”, Y5CD, 26.10.1983-2571/3467, S. **Erman/Ç. Özek**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul 1992, 35.

³⁶ Bak. Y5CD, 11.08.1959-3353/4186; YCGK, 01.06.1959-5/35-35; Y5CD, 06.06.1981-1607/1836, **Dönmezer**, 83-84.

indirilebilir. Failin malı mülkiyetine geçirme amacının olmaması, eylemin daha hafif görülmesi sonucunu doğuracaktır.

Kullanma zimmeti bağımsız bir suç değil, zimmet suçunun daha az cezayı gerektiren bir nitelikli halidir. Zimmetin bu çeşidinin cezasının temel zimmet suçunun cezası esas alınarak gösterilmiş olması bu görüşü desteklemektedir³⁷.

Kullanma zimmeti, kamu görevlisinin zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı, iade etmek üzere ve mal edinme amacı gütmeksizin sınırlı bir süre kullanması demektir^{38 39}.

Kullanma zimmetinde failin kendisine veya üçüncü kişilere, zilyetliği mülkiyete dönüştürme kastı olmaksızın, menfaat sağlamayı amaçlaması gerekir⁴⁰. Mal devlet veya diğer bir kamu kurumu için kullanılmış ise bu suç oluşmaz; diğer unsurları da varsa görevi kötüye kullanma (TCK m.257/1) olabilir⁴¹. Malın tahsis amacı dahilindeki kullanımlar, buna izin veren kurallar olmasa da, kullanma zimmeti sayılmaz. Malın ileride kullanılmak üzere alınması ise kullanma zimmeti değil, zimmet kapsamındadır. Kullanma zimmetinde fail malı aldığı andan itibaren iade etme niyetini taşımalıdır. Failde malı geçici olarak kullanıp iade etme niyeti kullanma başlamadan önce bulunmalı ve kullanma süresince devam etmelidir. Sonradan ortaya çıkan kullanıp iade etme niyeti, iade gerçekleşmiş olsa bile kullanma zimmeti kapsamına girmez; etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilebilir⁴².

Kullanma zimmetinde suçun konusunu oluşturan mal kavramı Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından şöyle açıklanmaktadır: “Kullanma zimmetinde, suçun konusunu oluşturan mal, kullanılan şey ya da paranın kendisi olmayıp,

³⁷ Aynı doğrultuda: **Okuyucu Ergün**, 123-124.

³⁸ **Toroslu**, 278.

³⁹ “Zimmet, bir kamu görevlisinin görevi dolayısıyla kendisine devredilmiş olan veya koruma ya da gözetimi ile yükümlü olduğu şeyi mal edinmesidir. Kullanma zimmeti ise, failin malı geçici bir süre kullanıldıktan sonra, iade etme düşüncesi ile uhdesinde tutması halidir”, YCGK, 29.01.2013-1274/33, www.lexpera.com.tr

⁴⁰ “Suç konusu mal üzerinde malikin bulunabileceği tasarruflarla zimmet olgusu ortaya çıktığına göre; kullanmanın malikin bulunabileceği tasarruf niteliğinde olup olmadığına bakmak gerekir. Bu nedenle, her bir kullanmanın, ilgili somut olayın koşulları göz önünde bulundularak yapılacak bir değerlendirmeyle, zimmeti oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi gerekir. Bu bakımdan, *kullanmanın salt belli bir süreyle sınırlı olması, zimmetin oluşumuna engel değildir* açıklaması yapılmıştır...Eylemin kullanma zimmeti olup olmadığı failin kastının tespitine yöneliktir. Failin dış dünyaya yansıyan davranışları ve suçun işleniş şekli göz önüne alınarak her somut olayda kastının suç konusu eşya üzerinde mal edinmeye mi, yoksa geçici bir süre kullandıktan sonra iade etmeye, yani kullanmaya mı yönelik olduğu belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairece uygulanageldiği üzere failin herhangi bir uyarı, ihbar ya da şikayet veya soruşturma olmaksızın suçta konu malı kendiliğinden ilgili kuruma iade edip etmediği önemli bir kıstas olarak ele alınmalıdır”, YCGK, 29.01.2013-1274/33, www.lexpera.com.tr

⁴¹ **Artuk/Gökçen**, 702.

⁴² **Okuyucu Ergün**, 118-119.

*kullanımdan elde edilen yarardan ibarettir. Bu nedenle kullanma zimmetinde esas alınması gereken değer, malın kullanılması ile elde edilen yarardır*⁴³.

Geçici olarak kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere alınan mal iade edilmeden söz konusu eylem fark edilmişse, bunu da kullanma zimmeti saymak gerekir. Malın failin kusuru dışında bir nedenle henüz iade edilmemiş olması eylemin zimmet suçuna dönüşmesine sebebiyet vermez. Ancak, fail iade niyetiyle aldığı malı iade etmekten vazgeçerse bu andan itibaren eylem zimmet suçuna dönüşür⁴⁴.

Mal nereden alınmışsa oraya iade edilmeli; iade iradi olmalıdır. Geçici olarak kullanılmak üzere alınan mala, ceza soruşturması kapsamında el konulması iade sayılmaz.

Kullanma zimmetinde konunun para olması halinde, etkin pişmanlık veya malın değerinin azlığı dolayısıyla yapılacak indirimde, bu paradan elde edilecek nemanın da dikkate alınması gerekecektir^{45 46}.

b. Malın Değerinin Az Olması

Türk Ceza Kanunu m.249'a göre, zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.

Malın değerinin az olduğu hallerde de zimmet suçu oluşur. Ancak, bu hallerde cezanın indirilmesi öngörülmüştür.

Gerekçeye göre zimmete geçirilen malın değerinin çok az olması halinde ise eylem hoşgörüle karşılanabilir. Suç konusu malın değerinin çok düşük olmasına rağmen bunun zimmete geçirilmesi bir haksızlık oluşturmakla birlikte bu durum cezayı gerektirici boyutta olmayabilir.

Malın değeri zimmete konu eşyanın suç işlendiği sıradaki rayiç değere göre yargılamayı yapan hakim tarafından belirlenir^{47 48}. Gecikme faizi zarar kavramı kapsamına girmez⁴⁹.

⁴³ Bak. YCGK, 29.01.2013-1274/33, www.lexpera.com.tr

⁴⁴ **Okuyucu Ergün**, 120.

⁴⁵ “Kullanma zimmetinde, zimmetin konusunun geçici süre kullanılan paradan bu süre içinde elde edilebilecek nema olduğu dikkate alınarak, paranın kendisi ile birlikte, bilirkişi tarafından hesaplanacak nemanın da ödenip ödenmediği araştırılarak sonucuna göre cezadan TCK 248.maddeyle indirim yapılması ve nema miktarı tespit edildikten sonra şartların varlığı halinde değer azlığı sebebiyle TCK 249.maddenin uygulanıp uygulanmayacağı hususunun tartışılması gerektiği.”, Y5CD, 26.12.2012-2011-6094/13567, **Şahbaz**, 2834.

⁴⁶ Kullanma zimmetinin konusunun sadece misli olmayan eşya olabileceği, para gibi misli eşyanın kullanma zimmetine konu olamayacağı konusundaki görüşler için bak. **Okuyucu Ergün**, 121-122.

⁴⁷ “Mahkemece zimmet miktarı olarak kabul edilen 1.897.60 liranın suç tarihi itibarıyla ekonomik koşullar ve paranın alım gücü nazara alındığında, değerinin az olduğu dikkate alınıp sanık hakkında TCK m.249'un uygulanması gerektiği”, Y5CD, 04.04.2013-2012-6428/2728, **Şahbaz**, 2837.

Zincirleme olarak işlenen zimmet suçunda değer azlığı, zinciri oluşturan her bir eylem için değil, toplam miktar açısından değerlendirilmelidir⁵⁰.

Kullanma zimmeti söz konusu ise malın kullanılması ile elde edilen yarar dikkate alınarak hafifletici neden uygulanır⁵¹.

3. Etkin Pişmanlık Hali

Zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, etkin pişmanlık hükmü uygulanarak, bunun gerçekleştiği aşamaya göre farklı oranda olmak üzere verilecek ceza indirilir.

Belirtelim ki, malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi her olayda sanığın cezalandırılması sonucunu doğurmaz. Fail hakkında sonradan soruşturmaya veya kovuşturmaya başlanmaması veya mahkumiyet kararı verilmemesi; yargılama esnasında failin kusur yeteneğinin bulunmadığının veya suçun unsurlarının oluşmadığının ortaya çıkması mümkündür. İleride mahkumiyet kararı verilmesi ihtimaline karşı, indirimden yararlanmak amacıyla zarar giderilmiş olabilir⁵².

a. Soruşturma Başlamadan Önce

Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir (TCK m.248/1)⁵³.

Soruşturma, yasaya göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder (CMK m.2/1-e).

⁴⁸ “Değer azlığının, suçun işlendiği tarihteki ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücü ölçüt alınmak suretiyle hakim tarafından tayin ve takdir edilmesi asıl olmakla birlikte, uygulamada birliğin sağlanması amacıyla zimmet suçlarına ilişkin kararların temyiz incelemesini yapan Özel Dairelerce yıllara göre belirlendiği de bilinen bir gerçektir”, YCGK, 08.05.2012-7-429/181, www.lexpera.com.tr

⁴⁹ Artuk/Gökçen, 700.

⁵⁰ Okuyucu Ergün, 129.

⁵¹ Bak. YCGK, 29.01.2013-1274/33, www.lexpera.com.tr

⁵² Şahbaz, 2826.

⁵³ “CMK m.2/e, 158/1 ve 160.maddelerine ve Ceza Genel Kurulunun Dairemizce de benimsenen 17.10.2006-5-165-213 gün ve sayılı kararına göre soruşturmanın kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade ettiği, soruşturmanın C.başsavcılığı veya kolluk makamlarınca suçun işlendiğinin öğrenilmesiyle başlayacağı ve soruşturmanın da ... tarihinde ... Valiliği Mahalli İdareler Müdürlüğünün C.Başsavcılığına müracaatı üzerine başladığı dikkate alınarak, sanığın zimmetine geçirdiği kabul edilen 23.000 TL.’yi adli soruşturma başlamadan önce idari tahkikat sırasında ödendiğinin anlaşılması karşısında sanık hakkında verilen cezadan TCK m.248/1 uyarınca 2/3 yerine TCK m.248/2 uyarınca 1/2 oranında indirim yapılması suretiyle fazla ceza tayini”, Y5CD, 24.01.2013-2011-2288/750, Şahbaz, 2831.

Sözkonusu indirimin uygulanabilmesi için malın aynen iade edilmesi veya zararın tamamen giderilmesi gerekir; iade veya ödeme gönüllü olmalıdır. Mala elkoyma hali etkin pişmanlık kapsamında değildir.

İştirak halinde işlenen zimmet suçunda ortaklardan birinin kendi payına düşeni iade etmesi cezanın indirilmesi sonucunu doğurmaz; çünkü iade veya ödeme tam olmalıdır⁵⁴.

Ödeme taksitler halinde yapılabilir. Ancak, bu halde son taksitin ödenmesi soruşturma veya kovuşturmanın başlama tarihini geçmemiş olmalıdır⁵⁵. Fail tarafından malın bulunduğu veya saklandığı yerin gösterilmesi iade sayılır⁵⁶.

b. Kovuşturma Başlamadan Önce

Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde verilecek cezanın yarısı indirilir (TCK m.248/2). Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ancak hükümden önce gerçekleşmesi halinde ise, verilecek cezanın üçte biri indirilir (TCK m.248/2).

Ceza Muhakemesi Kanunu m.175'e göre iddianamenin kabulüyle kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.

X. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. Teşebbüs

Zimmet, neticesi harekete bitişik suçtur; kamu görevlisi görevi gereği zilyet olduğu veya koruması ve denetimi altında bulunan malı zimmetine geçirdiği anda suç tamamlanmış olur. Bu nedenle bu suçta teşebbüs ancak icra hareketleri kısımlara bölünebildiği takdirde meydana gelebilir⁵⁷.

Kullanma zimmetine teşebbüs olabilir; örneğin, malı geri getirirken yakalanma gibi⁵⁸.

2. İştirak

Zimmet özgü suçtur. Özgü suçta ancak suç tanımında gösterilen nitelikleri taşıyan kişi fail olabilir. Türk Ceza Kanunu m.40/2'ye göre, özgü suçlar bakı-

⁵⁴ **Toroslu**, 283.

⁵⁵ **Okuyucu Ergün**, 127.

⁵⁶ **Toroslu**, 282.

⁵⁷ Temellük etme fiilini kısımlara bölme mümkün olmadığından, bu suçta teşebbüs olmayacağı görüşü: **Dönmezer**, 83. Teşebbüsün çok zor olduğu görüşü: **Toroslu**, 279; **Artuk/Gökçen**, 703; **Okuyucu Ergün**, 130-131. Teorik olarak mümkün olduğu görüşü: **Tezcan/Erdem/Önok**, 1089. Kamu görevlisi zimmete yönelik elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da fiilini tamamlayamazsa zimmete teşebbüsten sorumlu olacağı, suçun konusunu oluşturan malların zimmete geçirilmesiyle suçun tamamlanacağı, ancak, mal failin zilyetliğinde bulunduğundan hangi hareketlerin zimmete geçirmeye yönelik olduğunun tespitinin zor olduğu görüşü: **S. Turabi**, *Zimmet Suçları*, Ankara 2012, 115.

⁵⁸ **Okuyucu Ergün**, 124.

mından ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişiler fail olabilir; bu niteliği taşımayanlar ise azmettiren veya yardım eden olarak bir suça iştirak edebilirler (TCK m.38, 39).

Zimmet suçunda fail ancak zimmete geçirilen malın zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya malı koruma ve gözetimle yükümlü bulunan kamu görevlisi olabilir. Dolayısıyla, kamu görevlisi olmayanlar zimmet suçunun bağımsız veya müşterek faili olamaz. Kamu görevlisi sıfatını taşıyan veya taşımayan diğer kişilerin bu suça azmettiren veya yardım eden olarak iştirak etmesi mümkündür.

Suç işlendikten sonra denetim görevini yapmayan görevlinin zimmetin ortaya çıkmamasına sebebiyet vermesi, zimmet suçunu oluşturmaz; Türk Ceza Kanunu m.251’de öngörülen denetim görevini ihmal suçu oluşabilir.

Zimmet suçu bakımından öngörülen nitelikleri taşımayan kişinin bu suçta dolaylı fail olması mümkündür. Failin kamu görevlisini etkileyerek onun görevi nedeniyle zilyet olduğu malı mal edinmesi gibi⁵⁹.

Gönüllü vazgeçme halinde suça iştirakte gönüllü vazgeçmeye ilişkin genel kurallar uygulanır (TCK m.41).

3. İçtima

Zimmet başka suçlarla içtima edebilir.

Zimmet suçu belgede sahtecilik yapılarak işlendiği takdirde, her iki suçtan ayrı ayrı ceza verilecektir (TCK m.212).

Bu suç zincirleme suç şeklinde işlenebilir⁶⁰. Aynı suç işleme kararıyla aynı fail tarafından farklı zamanlarda birden fazla zimmet suçu işlenirse zincirleme suç hükmü uygulanır. Zincirleme suçların basit veya nitelikli olması TCK m.43 hükmünün uygulanmasını engellemez; ancak cezanın artırılmasında nitelikli zimmet suçunun cezası esas alınır.

XI. YAPTIRIM

Temel (basit) zimmet suçunun cezası beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezasıdır (TCK m.247/1). Suçun açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır (TCK m.247/2). Kullanma zimmetinde verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir (TCK m.247/3).

Etkin pişmanlığın etkisi, verilecek cezanın soruşturma başlamadan önce üçte ikisinin, kovuşturma başlamadan önce yarısının, hükümden önce ise üçte birinin indirilmesi olacaktır (TCK m.248).

⁵⁹ Okuyucu Ergün, 134.

⁶⁰ “Gerçekleşen eylemlerin nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında hataya düşülerek basit zimmet suçundan hüküm kurulması ile suçun zincirleme biçimde işlenmesine rağmen basit zimmet suçundan verilen cezanın TCK 43. maddesiyle artırılması gerektiğinin gözetilmemesi ...”, Y5CD, 26.02.2018-7143/1192, www.kazanci.com

Zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı, verilecek cezanın üçte birden yarıya kadar indirilmesi sonucunu doğuracaktır (TCK m.249).

Zimmet suçunda failin kamu görevlisi sıfat veya görevini kötüye kullanması söz konusu olduğundan, fail kamu görevlisi olmaktan belli süre için yasaklanacaktır.

TCK m.53/1-a'ya göre, kasten işlenen suçtan dolayı hapis cezasına mahkumiyetin yasal sonuçlarından biri atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten yoksun bırakılma olmaktadır⁶¹.

Yüz kızartıcı suç olarak nitelendirilen zimmet suçundan mahkumiyet milletvekili seçilme engelidir⁶².

XII. ZAMANAŞIMI

Bu suçta dava zamanaşımı süresi 15 yıldır (TCK m. 66/1-d).

XIII. MUHAKEMEYE İLİŞKİN KURALLAR

Zimmet suçunun takibi şikayete bağlı değildir.

Kural olarak kamu görevlileri görevleri dolayısıyla suç işlediklerinde adli soruşturmanın başlaması soruşturma izni verilmesine bağlıdır⁶³. Ancak, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüshet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu m.17'de gösterilen suçlarda doğrudan soruşturmanın başlaması öngörülmüştür⁶⁴; basit ve nitelikli zimmet bu suçlar arasındadır. Dolayısıyla, suç haberini alan savcılık doğrudan soruşturmaya başlayacak ancak durumu kamu görevlisinin mensup olduğu daireye bildirecektir.

Zimmet suçunun basit ve nitelikli şekli bakımından görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir⁶⁵.

Soruşturma veya kovuşturma sırasında suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan halde şüpheli veya sanığa ait taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyulabilir (CMK m.128/2-a-14).

⁶¹ Y5CD, 21.12.2016-7742/9848, www.kazanci.com

⁶² Yüz kızartıcı suç kavramına pozitif hukuk kuralları arasında yer verilmesi çağdaş bir yaklaşım değildir. Yüz kızartıcı suç kavramı için bak. **Yüce**, Ceza Hukukunun Temel Kavramları, Ankara 1985, 207-208.

⁶³ 02.12.1999 gün ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, RG 04.12.1999 No.23896.

⁶⁴ 19.04.1990 Gün ve 3628 sayılı Kanun, RG 04.05.1990 No.20508.

⁶⁵ 26.09.2004 Gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m.12 (RG 07.10.2004, No.25606).

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Artuk**, Emin/**Gökçen**, Ahmet: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2017.
- Artuk**, Mehmet Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Yenidünya**, Ahmet Caner: 5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara 2006.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide/**Çakmut**, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar I, 4.Bası, İstanbul 2017.
- Dönmezer**, Sulhi: Özel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1984.
- Ergün**, Güneş Okuyucu: Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, Ankara 2008.
- Erman**, Sahir/**Özek**, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul 1992.
- Gürses**, Davut: Bankacılık Kanununa Göre Zimmet Suçu, İstanbul 2009.
- Mahmutoğlu**, Fatih Selami: Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Ankara 2003.
- Özgenç**, İzzet: Zimmet Suçu, Genişletilmiş 2.Bası, Ankara 2012.
- Özgenç**, İzzet: Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002.
- Pınar**, İbrahim: 4483 Sayılı Kanuna Göre Memur Suçlarında İdari ve Adli Soruşturma Usulleri, Ankara 2003.
- Şahbaz**, İbrahim: Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu 2.Cilt (m.150-345), Ankara 2016.
- Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Önok**, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2017.
- Toroslu**, Nevzat: Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2007.
- Turabi**, Selami: Zimmet Suçları, Ankara 2012.
- Yüce**, Turhan Tufan: Ceza Hukukunun Temel Kavramları, Ankara 1985.

MAKALELER

- Centel**, Nur: "Mağdurun Hakları ve Zararının Giderilmesi", Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı, Akademik Yaşamının 55.Yılı Onuruna Prof. Dr. Rona Aybay'a Armağan, İstanbul 2014.
- Çakmut**, Özlem Yenerer: "Türk Ceza Kanunu'nda Kamu Görevlisinin Ticareti Suçu (TCK m.259), Maltepe Üniversitesi HFD, 2 (2006).
- Katoğlu**, Tuğrul: "Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları", AÜHFD, 61 (2) 2012.
- Zafer**, Hamide: "Suçtan Zarar Gören Küçüklerin Türk Ceza Muhakemesindeki Hakları", Maltepe Üniversitesi HFD, 1 (2003).